INKLYUZIV TA'LIM VA SUN'IY INTELLEKT

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Logopediya yo'nalishi talabasi
Abduxoliqova Nargiza,
Abdug'anieva Xulkar,
Abdug'anieva Ravshanoy,
Anarboeva Dilfuza

Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika kafedrasi dotsenti
Achilova Sevara Djasirkulovna
https://orcid.org/0009-0005-5907-1983
achilovasevara85@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim va sun'iy intellekt haqida so'z boradi. Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa sun'iy intellekt, ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil qilish imkoniyatini bermoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Inklyuziv ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, ularning ijtimoiylashuvini ta'minlash va ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Аннотация: Эта статья посвящена инклюзивному образованию и искусственному интеллекту. Современные технологии, особенно искусственный интеллект, позволяют более эффективно организовать образовательный процесс. Технологии искусственного интеллекта служат для индивидуализации образовательного процесса, анализа уровня знаний учащихся и повышения качества образования. Использование искусственного интеллекта в инклюзивном образовании способствует расширению образовательных возможностей детей с ограниченными возможностями, обеспечению их социализации и повышению эффективности образования.

Abstract: This article is dedicated to inclusive education and artificial intelligence. Modern technologies, especially artificial intelligence, allow for a more effective organization of the educational process. Artificial intelligence technologies serve to individualize the educational process, analyze the level of students' knowledge, and improve the quality of education. The use of artificial intelligence in inclusive education contributes to expanding the educational opportunities of children with disabilities, ensuring their socialization, and increasing the effectiveness of education.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, sun'iy intellekt, intellektual ta'lim platformalari, individual ta'lim dasturlari, korreksion ta'lim, ta'lim monitoringi.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, искусственный интеллект, интеллектуальные образовательные платформы, индивидуальные образовательные программы, коррекционное образование, образовательный мониторинг.

Key words: Inclusive education, artificial intelligence, intelligent educational platforms, individual educational programs, remedial education, educational monitoring.

Kirish

Hozirgi kunda jahon ta’lim tizimida barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan inklyuziv ta’lim konsepsiyasi keng tarqalmoqda. Inklyuziv ta’lim — bu imkoniyati cheklangan va sog‘lom bolalarni birgalikda o‘qitishga qaratilgan ta’lim tizimidir.

Adabiyotlar tahlili va metodolgiyasi. Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa sun’iy intellekt, ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil qilish imkoniyatini bermoqda. Sun’iy intellekt texnologiyalari ta’lim jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish imkoniyati cheklangan bolalarning ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, ularning ijtimoiylashuvini ta’minlash va ta’lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Og‘ir nutq nuqsonlarni o‘rganish, ularda tashkil etiladigan logopedik ishlar mazmuni bo‘yicha P.S. Volkovaning adabiyotlarida ko‘rsatilan. Uning tadqiqotida imkoniyati cheklangan bolalar bilan tashkil etiladigan logopedik ishlar mazmuni va metodalari yoritilgan[1].

Shu sababli inklyuziv ta’limda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish masalasi zamonaviy pedagogikaning muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Inklyuziv ta’lim — bu barcha bolalarning ta’lim muassasalarida birgalikda ta’lim olishini ta’minlaydigan ta’lim tizimidir. Bu tizimda imkoniyati cheklangan bolalar ham boshqa bolalar bilan teng sharoitda bilim olish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Inklyuziv ta’limning asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

- barcha bolalar uchun teng imkoniyat
- ta’lim muhitini moslashtirish
- individual yondashuv
- ijtimoiy integratsiya
- barcha bolalarning huquqlarini hurmat qilish

Natijalar

Inklyuziv ta’lim bolalarning ijtimoiylashuvi, shaxsiy rivojlanishi va mustaqil hayotga tayyorlanishida muhim ahamiyatga ega.

Inklyuziv ta’limning asosiy maqsadi — barcha bolalar uchun sifatli ta’lim imkoniyatlarini yaratishdir.

Inklyuziv ta’limning vazifalari quyidagilardan iborat:

- imkoniyati cheklangan bolalarni ta’lim jarayoniga jalb qilish
- ular uchun mos ta’lim muhitini yaratish
- bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish
- ijtimoiy moslashuvni ta’minlash

Bu vazifalarni amalga oshirishda zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa sun’iy intellekt muhim rol o‘ynaydi.

[1] Краузе Е.Н. Логопедия. Издательство Корона принт. М., 2003. 231 стр.

Sun'iy intellekt — bu kompyuter tizimlarining inson intellektga xos vazifalarni bajarish qobiliyatidir. Bu texnologiyalar ma'lumotlarni tahlil qilish, qaror qabul qilish, o'rganish va muammolarni hal qilish imkoniyatlariga ega.

Sun'iy intellektning asosiy vazifalari:

- ma'lumotlarni tahlil qilish
- o'rganish va tajriba orttirish
- qaror qabul qilish
- nutqni tanish
- tasvirlarni tahlil qilish

Muhokama Ta'lim sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonini avtomatlashtirish va individuallashtirish imkoniyatini beradi.

Zamonaviy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Sun'iy intellekt ta'limda quyidagi vazifalarni bajaradi:

- intellektual ta'lim platformalarini yaratish
- avtomatik baholash tizimlari
- individual ta'lim dasturlari
- ta'lim monitoringi

Bu texnologiyalar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va ular uchun mos ta'lim usullarini tanlash imkonini beradi.

Inklyuziv ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt quyidagi sohalarda qo'llaniladi:

Individual ta'lim

Sun'iy intellekt bolalarning bilim darajasini tahlil qilib, ular uchun individual ta'lim dasturlarini yaratadi.

Ta'lim monitoringi

Bolalarning ta'lim natijalari avtomatik ravishda tahlil qilinadi.

Korreksion ta'lim

Imkoniyati cheklangan bolalar uchun maxsus mashqlar tayyorlanadi.

Sun'iy intellekt imkoniyati cheklangan bolalar uchun quyidagi imkoniyatlarni yaratadi.

Ko'rish qobiliyati cheklangan bolalar

- matnni ovozga aylantirish
- tasvirlarni tavsiflash

Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar

- ovozni matnga aylantirish
- subtitrlar

Nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar

- nutq mashqlari
- talaffuz tahlili

Inklyuziv ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

1. Ta'limni individuallashtiradi
2. Ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi
3. Bolalarning motivatsiyasini oshiradi

4. O‘qituvchi ishini yengillashtiradi
5. Ta’lim sifatini oshiradi

Inklyuziv ta’limda sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etishda ayrim muammolar mavjud. Ularga quyidagilar kiradi:

- texnik infratuzilmaning yetarli emasligi
- maxsus dasturlarning kamligi
- pedagoglarning raqamli kompetensiyasi pastligi
- moliyaviy xarajatlar

Bu muammolarni hal qilish uchun ta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda sun’iy intellekt texnologiyalari inklyuziv ta’limda yanada keng qo‘llanilishi kutilmoqda.

Quyidagi yo‘nalishlar rivojlanishi mumkin:

- virtual ta’lim muhiti
- intellektual ta’lim platformalari
- avtomatik diagnostika tizimlari
- virtual o‘qituvchilar

Bu esa imkoniyati cheklangan bolalarning ta’lim imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta’lim va sun’iy intellekt o‘rtasidagi integratsiya zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Sun’iy intellekt texnologiyalari inklyuziv ta’lim samaradorligini oshirish, bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish va ta’lim jarayonini samarali tashkil qilish imkoniyatini beradi. Kelajakda sun’iy intellekt texnologiyalaridan keng foydalanish inklyuziv ta’limni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Волкова П.С., Шаховская С.Н., Логопедия. Издателство Владос. М., 2002
2.Архипова Е.Ф. «Стертая дизартрия у детей» Учебное пособие для студентов вузов, Москва-2006г.
3.Achilova S.J. Dislaliya. Dizartriya. Pedagogika universiteti ham institutlarning defektologiya yo‘nalishida ta’lim olayotgan talabalari uchun o‘quv qo‘llanma, Toshkent, 2021, «BOOK TRADE» nashriyoti.
4.Achilova S.J. Dizartriya nutq kamchiligi ega bolalarda logopedik ish. Monografiya, Toshkent, 2022, «MALIK PRINT CO» nashriyoti.
5. Achilova S.J. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida og‘ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashda logopedik shoxobchaning o‘rni. “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida ijtimoiyemotsional ta’lim metodikalarini joriy etish: muammolar va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallar to‘plami 2025-yil 16-sentabr.481-483 bet.
6. Achilova S.J. Factors And Principles Of Preparing Future Speech Therapists To Work With Children With Severe Speech Impairments. 6th INTERNATIONAL BLACK SEA SCIENTIFIC RESEARCH AND INNOVATION CONGRESS. 386-390 bet.2025.